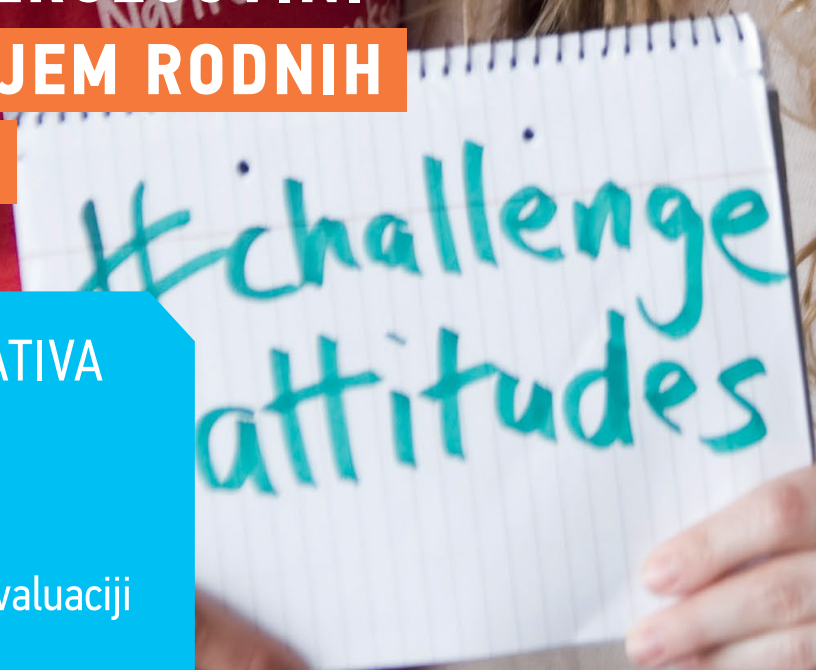

**PROMOVISANJE
ZDRAVIJIH ŽIVOTNIH
STILOVA MEĐU MLADIMA
U BOSNI I HERCEGOVINI
OSPORAVANJEM RODNIH
STEREOTIPA**

**PROJEKT INICIJATIVA
MLADIĆA (YMI)**

Izveštaj o početnoj evaluaciji
– Rezime

CILJEVI PROJEKTA I SVRHA POČETNE EVALUACIJE

Krajnji cilj projekta je da se poveća razumijevanje zdravih, nenasilnih i rodno ravnopravnih životnih stilova među mladima i djevojkama u Bosni i Hercegovini. Krajnji cilj početne evaluacije je da se procijene i izmjere razumijevanje i stavovi glavne grupe korisnika (mladići i djevojke iz srednjih škola u kojima će se sprovesti programska intervencija u Bosni i Hercegovini) prema rodno zasnovanom nasilju, rodnoj ravnopravnosti i zdravim životnim stilovima prije početka intervencije. Na osnovu toga, naučene lekcije su iskorištene za pružanje preporuka za buduće aktivnosti.

METODA

Početna evaluacija je sprovedena u saradnji između CARE-a, lokalnih partnerskih nevladinih organizacija i konsultanta. Svi ispitanici su bili mladići i djevojke, starosne dobi od 15-17 godina, upisani u srednje škole, kao što su tehničke škole. Ukupno, uključili smo mladiće i djevojke iz 5 škola u 3 grada u Bosni i Hercegovini (Banja Luka jedna škola, Sarajevo i Mostar po dvije škole). U ovom istraživanju je učestvovao sljedeći broj mladića: 183 iz Banjaluke, 150 iz Sarajeva, i 226 iz Mostara. Broj djevojaka koje su učestvovala je sljedeći: 144 iz Banjaluke, 243 iz Sarajeva, i 84 iz Mostara. Sveukupno, 559 mladića i 475 djevojaka su učestvovali u ovom istraživanju. Donesena je odluka da se koriste upitnici koje ispitanici sami popunjavaju. Svi učesnici u istraživanju su dali svoj pristanak za učešće. Upitnik je podijeljen na nekoliko cjelina, i to: opšte informacije; stavovi o muškarcima i ženama; iskustva sa doživljenim i počinjenim nasiljem; prakse traženja zdravstvene pomoći, pušenje, alkohol i upotreba supstanci; društvena podrška; iskustvo u odnosima, rodno zasnovano nasilje; zdravlje i seksualno i reproduktivno zdravlje.

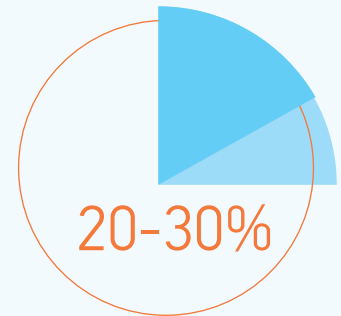
Sveukupno, 559 mladića i 475 djevojaka su učestvovali u ovom istraživanju.

REZULTATI

Mišljenja o ulozi muškaraca i žena

MLADIĆI

Pozitivna stvar je da je većina mladića na neki način već uključena u kućne poslove (50-82%). Većina mladića iz sva tri grada smatra da je glavna uloga žena briga za djecu i obavljanje kućnih poslova (samo 15-25% mladića se ne slaže sa tim), i da muškarci treba da imaju zadnju riječ i da donose odluke u kući. Oko 20-30% mladića ima pozitivne stavove prema nasilju nad ženama i oni vide nasilje kao legitiman način za ostvarivanje svojih ciljeva. Zabrinjava činjenica da 80% mladića smatra da stil oblačenja žene predstavlja poziv za seksualno uznemiravanje i oni misle da odgovornost za zlostavljanje žena leži na njima samima.

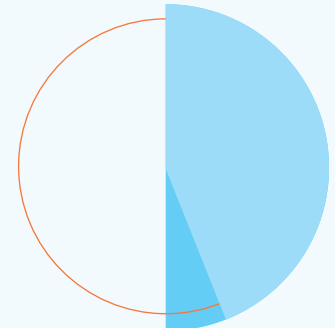
pozitivne stavove
prema nasilju

A horizontal bar chart with a light blue background and a dark blue segment representing 50-82%.

50-82%
uključena u kućne poslove

DJEVOJKE

Odgovori koje su dale djevojke na temu društvene uloge žena podržavaju stereotype koji postoje na ovu temu. Samo 16-36% djevojaka se ne slaže sa tvrdnjom da je glavna uloga žene da se brine za djecu, obavlja poslove po kući i kuha, dok 40-49% njih smatra da muškarci ne bi trebali da budu glava porodice i ne bi trebalo da donose sve odluke, dok ostale, to jest većina, podržavaju ovu dominantnu ulogu muškaraca. Oko 10% djevojaka smatra da su žene odgovorne za problem nasilja u porodici i zbog toga, one mogu biti fizički kažnjene. Samo 22-36% djevojaka ne podržava tvrdnju da djevojke provociraju i izazivaju seksualno nasilje svojim oblačenjem.

40-49%
muškarci ne bi trebali
da budu glava porodice

Two concentric circles, the inner one is dark blue and the outer one is light blue, representing 22-36%.

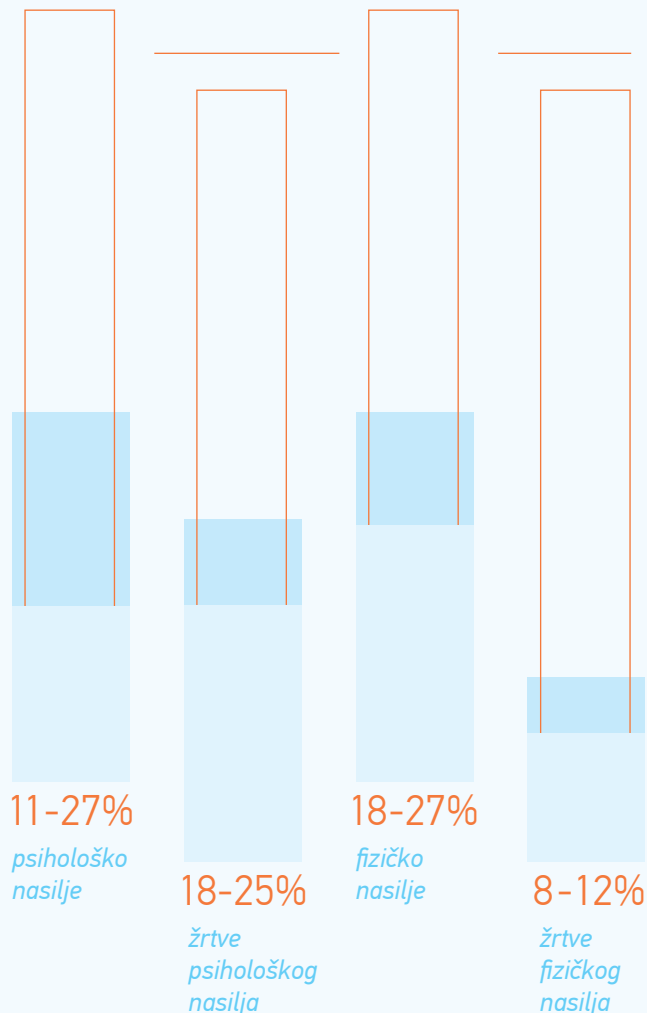
22-36%
djevojaka ne podržava
tvrdnju da djevojke
provociraju svojim
oblačenjem.

REZULTATI

Iskustvo s nasiljem

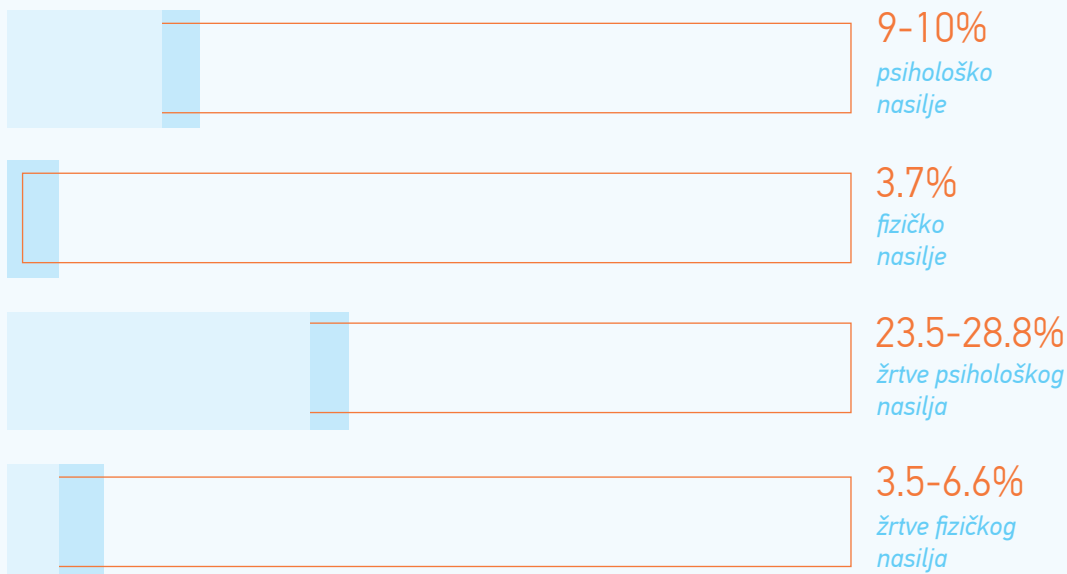
MLADIĆI

U posljednja tri mjeseca, **11-27%** mladića je potvrdilo da su počinili neku vrstu psihološkog nasilja, dok je **18-25%** njih bilo žrtve psihološkog nasilja. **18-27%** njih su učestvovali u fizičkom nasilju, a **8-12%** su bili žrtve fizičkog nasilja. Otkrili smo značajnu korelaciju između nasilnog ponašanja i konzumiranja alkohola, stavova rodne neravnopravnosti, izloženosti nasilju, nasilja nad djevojkama i lošeg mentalnog zdravlja.

DJEVOJKE

Oko **9-10%** djevojaka kaže da su one psihološki omalovažavale druge djevojke i mladiće, dok je fizičko nasilje počinilo samo **3,7%** njih. Postoji značajna korelacija između nasilnog ponašanja djevojaka i veće izloženosti nasilju, konzumiranja alkohola i lošijeg mentalnog zdravlja. Gledajući iz perspektive žrtve, psihološko nasilje je potvrdilo **23,5-28,8%** djevojaka, a fizičkog nasilja je potvrdilo **3,5-6,6%** njih.

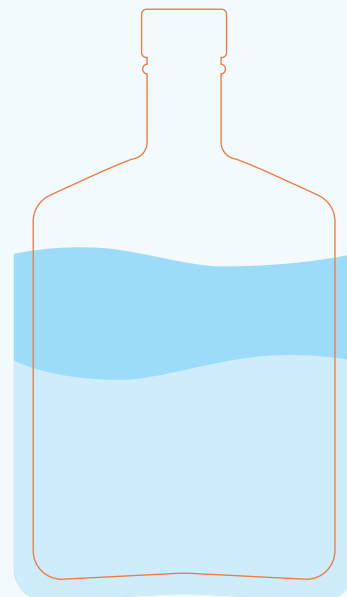
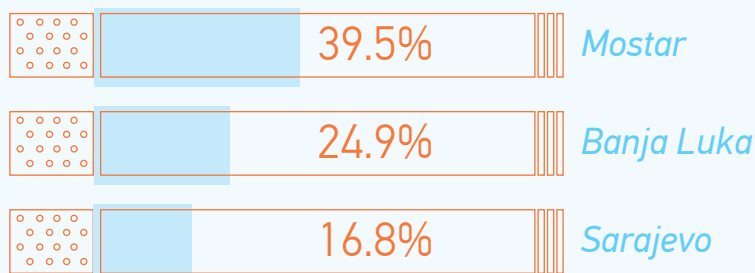

REZULTATI

Prakse traženja zdravstvene pomoći, alkohol, pušenje i upotreba supstanci

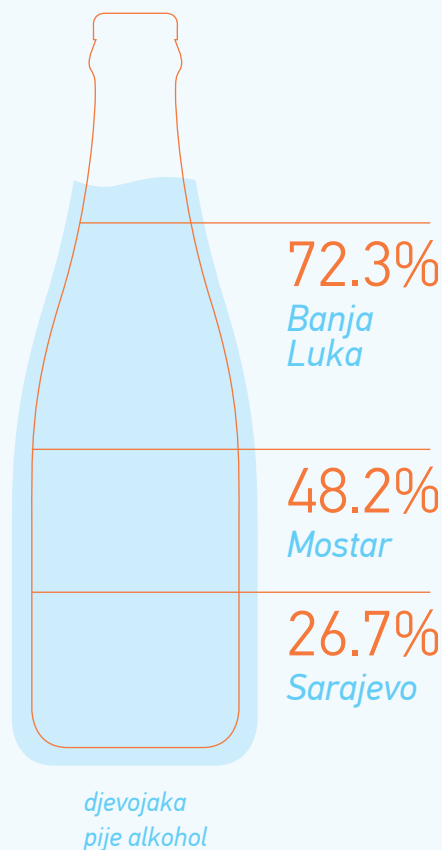
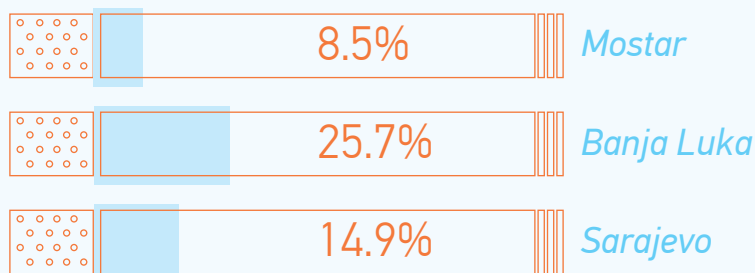
MLADIĆI

Oko **57-72%** mladića pije alkohol, dok je iskustvo pijanstva u posljednja tri mjeseca imalo oko 47-58% mladića. Konzumiranje alkohola je u značajnoj mjeri povezano sa ispoljavanjem nasilja, nasiljem nad djevojkama i lošim mentalnim zdravljem. Što se tiče pušenja, **39,5%** mladića iz Mostara puši cigarete, **24,9%** mladića iz Banjaluke i **16,8%** mladića iz Sarajeva rade ti isto. U Sarajevu, 20,1% mladića konzumira marihuanu, dok 14,5% mladića u Mostaru i 8,9% mladića u Banjaluci rade to isto.

DJEVOJKE

72,3% djevojaka iz Banjaluke, **48,2%** iz Mostara i **26,7%** iz Sarajeva pije alkoholna pića, ali iskustvo pijanstva je imalo oko 1,7% njih. Što se tiče pušenja, djevojke iz Banjaluke ponovo dominiraju (**25,7%**), zatim slijede djevojke iz Sarajeva (**14,9%**) i Mostara (**8,5%**). Najčešće korišteni narkotik u sva tri grada je marihuana, 8,3% djevojaka ju je koristilo u Mostaru, 5% djevojaka u Sarajevu i 3,5% u Banjaluci.

REZULTATI

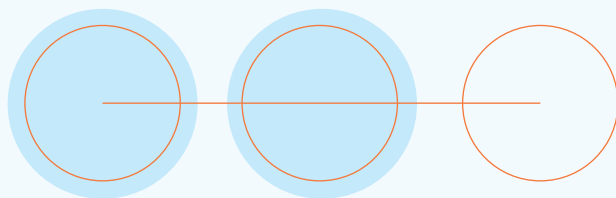
Društvene aktivnosti i društvena podrška

MLADIĆI

Ako se osjećaju loše ili depresivno, mladići uglavnom traže podršku od svojih majki, od oba roditelja podjednako, od svojih prijatelja ili od svojih djevojaka. Većina njih ima dva ili tri bliska prijatelja sa kojima mogu razgovarati o svojim nevoljama i problemima.

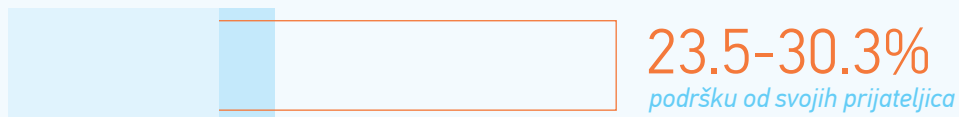
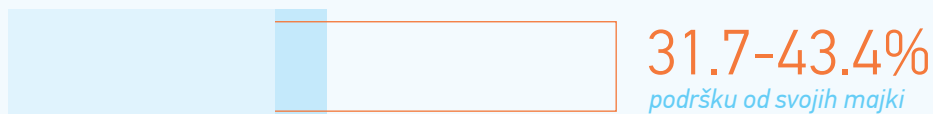
2-3

bliska prijatelja
sa kojima mogu
razgovarati

DJEVOJKE

Kada se djevojke osjećaju tužno ili depresivno, one uglavnom traže podršku od svojih majki (31,7-43,4%), ili od prijateljica (23,5-30,3%). Većina djevojaka (32-54%) ima dvije ili tri prijateljice sa kojima mogu razgovarati o svojim problemima.

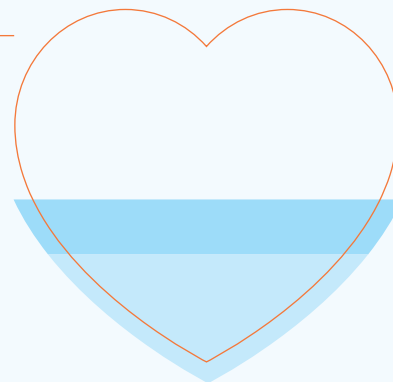

REZULTATI

Iskustvo u odnosima, seksualnost, rodno zasnovano nasilje

MLADIĆI

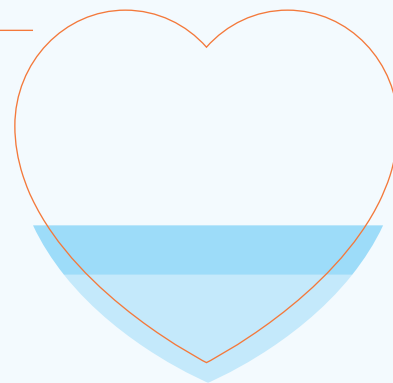
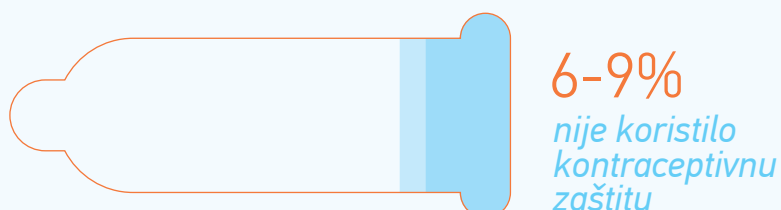
26,8%-38,6% mladića ima djevojku, a oko 60% mladića iz sva tri grada nije imao seksualni odnos. Među ostalima koji su imali seksualne odnose, gotovo polovina njih nije koristila kontracepciju. Seksualni odnos bez pristanka djevojka je potvrdilo 13% mladića iz Mostara, 5,5% iz Sarajeva i 4,5% iz Banja Luke. Mladići su slabo upućeni u seksualno i reproduktivno zdravlje, kontracepciju ili seksualno prenosive infekcije. U većini slučajeva, postotak tačnih odgovora varira između 17-50%.

26.8-38.6%
Ima djevojku

DJEVOJKE

27,5%-29,4% djevojaka ima momka. Oko 85-96% mladih žena iz sva tri grada nije imalo seksualni odnos. Od ostalih koje su imale seksualni odnos, 6-9,6% nije koristilo kontraceptivnu zaštitu, dok ju je 2,2-5,2% njih koristilo. Neželjeni seks je obično iniciran od strane muškaraca (1,2-6,9%) i rijetko od strane žena (do 2,8%). Znanje djevojaka o seksualnom i reproduktivnom zdravlju, kontracepciji ili seksualno prenosivim infekcijama je takođe na nezadovoljavajućem nivou, a postotak tačnih odgovora varira između 13-57%.

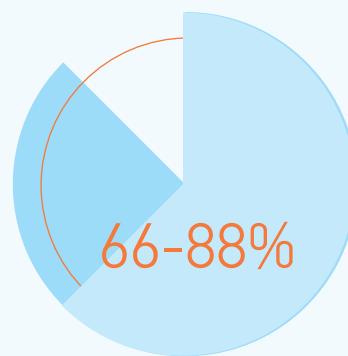

27.5-29.4%
Ima momka

REZULTATI

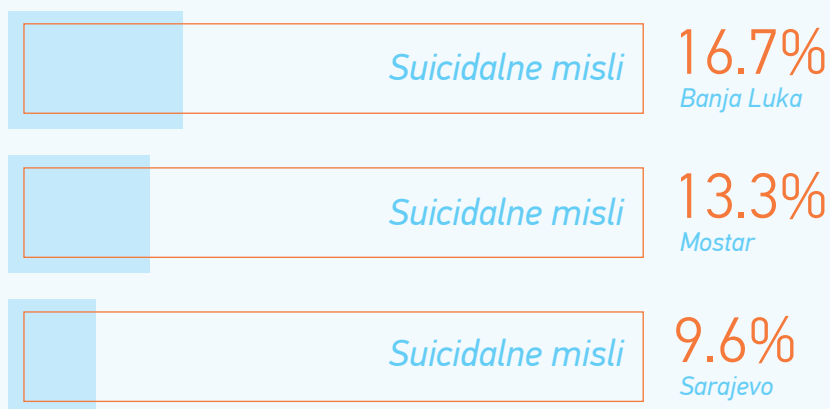
Mentalno zdravlje

osjetilo tugu,
razočaranje, stres

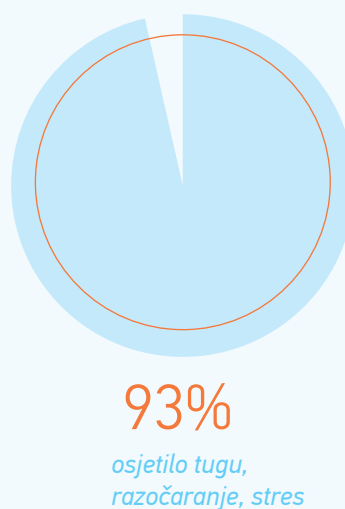
MLADIĆI

Oko 66-88% mladića je osjetilo tugu, razočaranje, stres ili uznemirenost, dok je 29% njih imalo osjećaj depresije. Suicidalne misli su bile prisutne kod 16,7% mladića iz Banja Luke, 13,3% iz Mostara i 9,6% iz Sarajeva.

DJEVOJKE

Oko 93% djevojaka je doživjelo tugu i razočaranje, 78-88% njih je doživjelo stres i uznemirenost, dok je 37-49% njih doživjelo depresiju. Suicidalne misli su bile prisutne kod 14,4-16,3% djevojaka.

GENERALNI ZAKLJUČAK

Niz zanimljivih i korisnih podataka je dobijeno u ovom istraživanju. U budućnosti bi bilo dobro da se pozabavimo sa nekoliko prioriternih područja. Stanovišta o rodnoj ravnopravnosti su obojena stereotipima i vjerovanju u dominantnu ulogu muškaraca. Alkohol i narkotici u nekim gradovima se mnogo koriste, tako da je važno raditi na smanjenju ove pojave, pogotovo što ona dovodi do drugih problema kao što je nasilje. Seksualno nasilje je takođe identifikovano kao problem sa kojim se suočava jedan dio stanovništva. Mladi ljudi su generalno neinformisani o seksualnom i reproduktivnom zdravlju tako da ovi podaci mogu biti polazna tačka i mjera za suočavanje sa ukupnim problemima koji su identifikovani u ovom istraživanju.

CARE INTERNATIONAL BALKAN:

Hasana Kaimije 11
71000 Sarajevo
Bosnia and Herzegovina
Phone: +387 33 536 790

Aleja Svetog Save 7a #17
78000 Banja Luka
Bosnia and Herzegovina
Phone: +387 51 258 200
Email: spetkovic@carewb.org,
jcrowover@carewb.org

www.youngmeninitiative.net

IZDAJE:

PODRŽAVA:

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

ORGANIZACIJE KOJE IMPLEMENTIRAJU PROGRAM:

